

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	9
-------------	---

GİRİŞ

ROMA ŞEHİRİ.....	11
“Bütün Yollar Roma’ya Çıkar”	12
Tarih Hazinesi.....	12
Efsaneden Hakikate	13
ROMA İMPARATORLUĞU.....	16
Roma Tarihinin Başlangıcı.....	16
Roma’nın Krallık Çağı.....	17
Roma’da Cumhuriyet Devri	18
Roma Devleti’nin Yayılışı.....	19
Roma Devleti’nde İç Harbler	20
Roma’nın İmparatorluk Çağı.....	22
Roma’nın Tesirleri ve Çöküş Sebebi.....	25
Bizans mı? Doğu Roma mı?	26
ROMA HUKUKUNUN MAHİYETİ.....	29
Roma Hukukunun Ruhu	30
Roma Hukukunun Kaynakları	32
Roma Hukukunun Karakteristik Vasfı	34

Birinci Kısım**ROMA HUKUKU TARİHİ**

ROMA HUKUKUNUN TARİHİ SAFHALARI	37
Tatbik Edildikleri Kişiler Cihetinden	37
Hukukun Kaynaklarının Teşekkülü Cihetinden	38
Siyasî Müesseseler Cihetinden	41
Roma İmparatorluğu Sonrası	59

İkinci Kısım**ROMA HUKUKU HÜKÜMLERİ**

ŞAHISLAR HUKUKU	67
Şahsiyet	67
Kölelik	69
Vatandaşlık	73
Din	77
AİLE HUKUKU	79
Baba Hâkimiyeti	79
Akrabalık	81
Evlenme	81
Boşanma	83
Evlat Edinme	84
Nesep	85
Vesayet	85
MİRAS HUKUKU	88
Vasiyetle Vârislik	88
Vasiyet Ehliyeti	88
Vasiyet Şekilleri	89
Kanuni Vârislik	89
Muayyen Mal Vasiyeti	91
ADLİYE VE MUHAKEME HUKUKU	92
Adli Teşkilat	92

Muhakeme Usulleri.....	92
EŞYA HUKUKU	98
Mâmelek	98
Şeyler	98
Mülkiyet Çeşitleri.....	99
Mülkiyetin Muhafazası	102
Mülkiyetin Sona Ermesi.....	102
Zilyedlik	103
Mülkiyetten Başka Haklar	104
BORÇLAR HUKUKU	105
Borcun Kaynakları	105
Borcun Tarihi	106
Borcun Sona Ermesi.....	107
Borcun Kaynakları	109
Suç Benzeri (Quasi Delictum)	119
Akit Benzeri (Quasi Contractus).....	119
Pactumlar	120
BİBLİYOGRAFYA	124
LATİNCE HARFLERİN OKUNUŞU	126
İNDEKS.....	128

TAKDİM

Roma hukuku, 2300 küsur sene ile tarihin en uzun ömürlü imparatorluklarından birinin hukukudur. Roma İmparatorluğu'nun da bu kadar uzun ömür sürmesinin en mühim amillerinden biri, hukuka ve adaletin tecellisine verdiği ehemmiyet olmuştur.

Kilise, pagan menşeli olmasına rağmen bu hukuka sahip çıkmış, o sayede Roma hukuku unutulmadan bugünlere gelmiştir.

Antik Çağlar ile modern çağ arasındaki irtibat zannedildiğinden de fazladır. Bugün dünyaya hâkim olan Avrupa kültürünün esaslı bir cihetle Yunan ve Roma'ya, Hristiyanlık cihetiyle de Filistin'e dayanır.

Avrupa devletleri, XIX. asırda hukukun kodifikasyonu sırasında Roma hukukundan öyle veya böyle çok istifade ettiler. Roma hukuku prensipleri doğrudan veya dolaylı şekilde dünya hukukuna tesir icra etti.

Roma imparatorluğu yıkıldıktan yıllar sonra Roma hukuku bir ilmî disiplin halinde ihya olunmuş, hukuk fakültelerinde ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti'nde bile Tanzimat'tan sonra kurulan hukuk mekteplerinde, hatta şer'î mahkemelere hâkim yetiştirmek üzere kurulan Mekteb-i Kudat isimli medresede bile Roma hukuku dersleri tedris edilmiştir.

Bugün de Türkiye'de hukuk fakültelerin umumiyetle birinci sınıflarında Roma hukuku mecburi ders olarak okutulmaktadır. Biz de Ankara hukuk fakültesinde Özcan Çelebican'dan etraflı bir şekilde, Latince tabirleri ezberlemek ve kaideleri zamanımızla mukayese etmek suretiyle okuduk. Bu dersin mühim simalarından Andreas Schwarz mülteci ve Paul Koshaker misafir olarak Türkiye'ye gelip bu dersi vermiştir. Mühim Roma hukuku müte-

hassıslarından Kudret Ayiter'e yetiştik, ama zamanımızda emekli olmuştu ve biz talebeyken vefat etti.

Cumhuriyet devri hukuk inkılabının esaslı rükünlerinden olan medeni kanun ile borçlar kanunu 1926'da İsviçre'den iktibas edilmiştir. Roma hukuku, bu hukukun mehazi olarak zannedilmiş veya gösterilmiştir.

Halbuki İsviçre, Almanya'dan farklı olarak Roma hukukunun tam olarak nüfuzuna girmemiştir. Roma hukukunun tesiri yok değildir, ama kısımdır. İsviçre, istikl lini koruduğu gibi, Cermen hukuk  telakki ve teamüllerini muhafazaya da muvaffak olmuştur.

Dolayısıyla cumhuriyet hukuku ferdiyetçi Roma hukukuna değil, kolektivist Cermen hukukuna dayanır. Osmanlı hukukunun esası olan İsl m hukuku bile Roma hukukuna cumhuriyet hukukundan daha yakındır. Kaldı ki Roma hukuku tedrisatına gerekçe olarak, pozitif hukukun menşei olduğu iddiasını ileri s r-meye lüzum yoktur.

Her ne kadar bazıları kabullenmeye yanaşmasa bile, medeni hukukun değil, hukuk tarihinin bir alt disiplini olan Roma hukuku derslerini hasbelicap bir zamandır verdiğim için bir pratik ders kitabı kaleme alma zarureti hissettim. Esasen her verdiğim dersin bir ders bir de müracaat kitabı hazırlamak, eski hocalardan görmek suretiyle, adetim olmuştur.

Her ne kadar daha evvel Hukukun Serüveni'nde Roma hukukuna yer ayırmış olsam bile, müstakil bir kitap hazırlamak yerinde g r lm ştir. Elinizdeki kitap evveleminde talebelere faydalı olmak üzere hazırlanmıştır. Bu  ağları aşan hukuk sistemini merak edenlere de hitap etmektedir.

Medeni hukuk değil, hukuk tarihi perspektifiyle yazılmış olan kitabın hazırlanmasında ve basılmasında yardımı olan herkese, ayrıca asistan arkadaşlarımız Raşid Akgün, Oğuzhan Yılmaz ve Melih Küçüker'e teşekkür ederim.

Ekrem Buğra Ekinci
İstanbul 2025